

Stad & Ambt

Zevende jaargang nr. 2 april 1999

Uitgave: Stichting Historische Kring Stad en Ambt Almelo

Uitgave van de
Stichting
Historische Kring
Stad en Ambt Almelo

Secretariaat:
H.J. Kleisen
Bornsestraat 176
7601 GL Almelo
Telefoon: 0546 - 814797

Redactieleden:
H.G. Gerritsen
J.F. Holtmann
Dr. E. Jans
G.E. Spies
G.J.H. Vloedveld

Redactieadres:
Oosteres 11
7607 AM Almelo
Telefoon: 0546 - 811842

Met bijdrage van:
Th. Nijerees

Tekstverwerking:
J. Letteboer

Verschijningsdata:
januari - april - juli - oktober

Abonnementen:
Individueel lid f 25.- per jaar
(gezinlidmaatschap f 32,50).
Als begunstiger van de Stichting
Historische Kring Stad en Ambt
Almelo ontvangt u vier maal per jaar
ons blad, hebt u gratis toegang tot de
lezingen en kunt u deelnemen aan
excursies en de studiegroep.
Opgave abonnementen bij het
secretariaat.

Bank: ABN/Amro - 46.54.18.147
Giro: 3872080

Losse nummers f 6.50.

Overname uit artikelen van dit
tijdschrift alleen met toestemming
van de redactie.

ISSN: 1389 - 3068

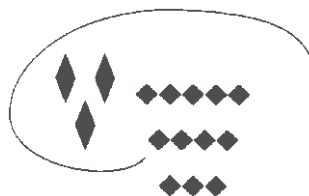
Druk:
Copytex Almelo

Foto voorzijde:
't Achterhoes, Grotestraat 123. Een
vergeten monumentje dat toch een
interessante geschiedenis bezit. Het is
een pand in vakwerkbouw met
topgevel en overstek en heeft een
gebintwerk van zeker twee eeuwen
oud. In 1962 werd het gerestaureerd
en had achtereenvolgens de functie
van galerie, woonhuis en thans
restaurantatelier. Daarvoor was het
lange tijd in gebruik bij apotheek
Lamberts. Foto: H.Holtmann.

Uit onze Kring

De nieuwe voorzitter van de Historische Kring Stad en Ambt Almelo, H.Spies, heeft op de feestavond op 15 januari j.l. de plannen van de Kring voor de toekomst bekend gemaakt. Een van de zaken die hij noemde en die voor de Kring voor de toekomst van essentieel belang zal zijn is het verwerven van een eigen onderkomen. Met de vele activiteiten die nu reeds plaatsvinden en die nog verder zullen worden uitgebreid, is een eigen ruimte, voor samenkomsten, studie en cursussen, informatieverstrekking en het onderbrengen van ons eigen archief van groot belang. Dit archief heeft inmiddels een dermate grote omvang dat het op de huidige wijze, onderbracht bij diverse adressen, nauwelijks op een redelijke wijze te gebruiken is. En als u dan ook nog weet dat wij inmiddels diverse toezeggingen hebben ontvangen dat men belangrijke archiefstukken en particuliere fotoverzamelingen aan ons wil doen toekomen, dan begrijpt u reeds dat het huidige gebrek aan een adequate ruimte voor ons een groot probleem gaat vormen. We zijn dan ook naarstig op zoek naar een passende ruimte en houden ons aanbevolen voor suggesties van uw zijde.

Het zal een onderkomen zijn dat voor iedereen dagelijks toegankelijk is, waar scholieren stof kunnen vinden voor scripties en werkopdrachten, waar u achtergrondinformatie kunt krijgen over monumenten en men u wegwijs zal kunnen maken bij uw genealogisch onderzoek. En dit zijn dan nog slechts enkele voorbeelden. U kunt er wellicht zelf ook nog een aantal invullen. Daarom, als wij onze activiteiten in de toekomst op een wijze willen kunnen blijven uitvoeren zoals dat van een organisatie als de onze, in een stad met de omvang en de ambities van Almelo, verwacht mag worden, dan zou het plan voor een eigen onderkomen al lang op de agenda van B&W moeten staan. Voor de cultuurwethouder een mogelijkheid om Almelo ook op cultuurhistorisch gebied meer te laten betekenen dan nu het geval is. (H)

In dit nummer:

- RIBO restaureert historisch erfgoed Pag. 4
- Terugblik op een prachtige avond Pag. 7
- Kuierdraad 3880 Pag. 8
- Onrechtmatig schutten van vee Pag. 10
- Monumentje van industriële archeologie in desolate staat Pag. 14
- Genealogie Hammink Pag. 19
- Agenda Pag. 22

RIBO restaureert historisch erfgoed

Achterstallig en nagelaten onderhoud heeft in de loop der tijd geleid tot verval en verloedering van tal van belangrijke objecten die deel uit maken van ons cultuurhistorisch erfgoed. Oorzaak was in veel gevallen gebrek aan interesse of het ontbreken van financiële middelen bij de eigenaren om de nodige onderhoudswerkzaamheden te laten uitvoeren. Ook bleek het soms moeilijk om vakbekwame werknemers te vinden die bij restauratieprojecten konden worden ingezet. Sinds 1988 leidt het RIBO onvoldoende geschoolde, werkloze bouwvakkers op tot gekwalificeerde vaklieden met kennis en ervaring op het terrein van restauratie.

Hans Holtmann

De Stichting RIBO is ontstaan uit een initiatief van de FNV, Het Oversticht en de Provincie Overijssel om werkloze bouwvakkers aan zinvol werk te helpen en gelijktijdig te scholen.

Dit initiatief heeft geleid tot uitvoering van tal van restauratieprojecten in zowel onze provincie als zowel het Duitse grensgebied. Mede hierdoor kon een bijdrage worden geleverd aan het verschaffen

van werkgelegenheid en werd kennis voor het restauratieambacht overgedragen. De vele cultuurhistorisch waardevolle objecten die op deze wijze konden worden gerestaureerd leveren tevens een grote bijdrage aan de versterking van de toeristisch-recreatieve infrastructuur.

De aanpak

De opleiding vindt grotendeels plaats in de praktijk en duurt twee jaar. Onder intensieve begeleiding van leermeesters worden de deelnemers op een restauratieproject geplaatst. Doel is daarbij om de praktijk en theorie (een dagdeel per week) zo goed mogelijk op elkaar aan te laten sluiten.

De geselecteerde restauratieprojecten moeten vanwege de continuïteit van het werk

De voormalige 'houtstek' uit het Doelengebied, die een functie kreeg bij de nieuwe jachthaven. (Zie ook artikel in 'Stad en Ambt' van januari 1999.)

Het Hilgenpand aan de Marktstraat in de steigers. Na jarenlang verval werd het 150 jaar oude gebouw gerestaureerd. Hiermee werden mogelijkheden geschapen om er nieuwe functies in onder te brengen.

aaneengesloten kunnen worden uitgevoerd. Hiervoor is een goede afstemming van het verloop van de werkzaamheden noodzakelijk. Uiteindelijk kunnen de diverse aanbestedingen plaatsvinden. De deelnemende bouwbedrijven moeten voldoen aan de eis dat zij als opleidend bedrijf kunnen fungeren en tevens in staat zijn op verantwoorde wijze restauraties uit te voeren. De Stichting RIBO treedt bij elke restauratie op als opdrachtgever en sluit contracten met aannemers en eigenaren.

Resultaten

De goede resultaten die tot nu toe werden behaald hebben er toe geleid dat er ook vanuit andere regio's grote belangstelling is voor de aanpak en de werkwijze zoals die door het RIBO wordt toegepast. Ook in andere delen van ons land heeft de manier van aanpak van het RIBO inmiddels navolging gevonden. Gestreefd wordt om tot

een structurele aanpak van het restauratie-onderwijs in Nederland te komen, waarbij het uitgangspunt is dat het praktijkonderdeel van de restauratie-opleidingen op een van de geselecteerde projecten dient plaats te hebben.

Inmiddels zijn zo'n vijftig waardevolle objecten gerestaureerd waarbij als een van de belangrijkste doelen geldt dat de kennis en vaardigheden die benodigd zijn voor het restauratievak behouden kunnen blijven. De vijftig werkloze bouwvakkers die hun opleiding met goed gevolg af konden sluiten hebben een baan kunnen krijgen bij bouwbedrijven in de regio. Dat deze restauraties ook een positief effect hebben op de toeristische aantrekkelijkheid van de regio hoeft geen betoog. Wellicht hebt u zelf recentelijk nog een bezoek gebracht aan een prachtig gerestaureerd monument zoals de orangerie bij kasteel Twickel in Delden of de

Museum Buurtspoorweg in Haaksbergen. In Almelo restaureerde het RIBO vier grote projecten: de korenmolen De Hoop aan de Nieuwstraat, het voormalige garenpakhuis van Hofkes aan de Marktstraat, de schoorsteen met portiershuisje van Van Heek Scholco en de Houtstek aan de nieuwe jachthaven.

Hierdoor konden ook deze monumenten aan onze lokale geschiedenis een nieuwe toekomst tegemoet zien en voor het nageslacht behouden blijven.

Het RIBO ontving in september 1998 de promotieprijs leerlingbouwplaatsen voor de behaalde successen. Deze prijs is ingesteld door de Stichting Vakopleiding Bouwbedrijf en het ministerie van VROM.

Om ook in de toekomst over voldoende restauratievaklieden te kunnen beschikken is het van groot

belang dat leerlingen die nu reeds een bouwopleiding volgen zich verder kunnen verdiepen en kwalificeren in het restauratiewerk. Om dit te kunnen realiseren is inmiddels door de SVB nieuwe lesstof ontwikkeld en worden op dit moment nieuwe geschikte restauratieprojecten in beraad genomen, waaruit binnenkort een definitieve selectie zal worden gemaakt.

Samenstelling

In het bestuur van het RIBO zijn vertegenwoordigd: werkgevers- en werknemers organisaties in Nederland en Duitsland, het Oversticht, Euregio en Landkreis Grafschaft Bentheim.

Als adviseurs treden op: de Provincie Overijssel, de Stichting Vakopleiding Bouwbedrijf en de Arbeidsvoorziening in Nederland en Duitsland.

De Stichting RIBO is gehuisvest in het pand van het Oversticht, Aan de Stadsmuur 79-83 te Zwolle.

Bron: RIBO

Korenmolen de Hoop werd een RIBO project waar een lange discussie over verplaatsing aan vooraf ging.

De voormalige portiersloge en schoorsteen van Van Heek Scholco werden een onderdeel van de 'Stadsvijver'.

Terugblik op een prachtige avond

Fusiebijeenkomst op 15 januari doorslaand succes

Van enige zenuwachtigheid viel bij de bestuursleden van het Genootschap Stad en Ambt en de Historische Kring niets te bespeuren. Toch zal deze er zeker zijn geweest want op de avond van 15 januari j.l. zou de nieuwe stichting zich aan het publiek gaan presenteren. Daarom was het van groot belang dat een en ander vlekkeloos zou verlopen en bij de aanwezigen een goede indruk zou achterblijven.

Reeds om half acht stroomde een grote hoeveelheid gasten het Almelose stadhuis binnen onder de verbaasde ogen van burgemeester M. Knip die zo'n grote opkomst zeker niet had verwacht. Even voor achten werd het duidelijk dat de tweehonderd stoelen in de zaal bij lange na niet genoeg zouden zijn om aan het vele publiek een zitplaats te bieden. Enkele stapels stoelen die in reserve waren gehouden boden uitkomst zodat om acht uur het programma kon starten.

Jaap van Selm opende de avond en heette alle aanwezigen welkom waarna hij het woord gaf aan de beide oud-voorzitters van de

fuserende organisaties, Gerard Vloedveld en Ad de Ruiter. Deze verrasten aan het eind van hun samenspraak voorzitter K. Witsenburg van de Stichting Stadsherstel met een cheque van tweeduizend gulden voor het Mans Kapbaarg mozaïek hetwelk door het publiek met een enthousiast applaus werd gehonoreerd. Nadat hierna Thea Kroeze, directrice van het Van Deinese Instituut, op zeer originele wijze, die wij ook kennen van haar optreden in programma's van TV-Oost, het fusiegebeuren had uiteengezet, was het de beurt aan het duo Hiddink en Schreurs uit het stedeke Diepenheim. Hun liedjes in de streektaal en doorspekt met veel

humor, boeiden de aanwezigen tot aan het einde.

Een hoofdrol was hierna weggelegd voor burgemeester M. Knip die de Mans Kapbaargprijs 1999 mocht gaan uitreiken aan de oud-voorzitter van het Genootschap Stad en Ambt Ad de Ruiter. Deze was hier duidelijk zeer mee ingenomen en mocht hierna ook van de vele aanwezigen hun persoonlijke felicitaties in ontvangst nemen.

De ongedwongen sfeer onder het genot van een hapje en een drankje in de pauze maakte duidelijk dat de avond niet meer stuk kon. Na nog een optreden van het duo Hiddink en Schreurs volgde het slotwoord van de nieuwe voorzitter Harrie Spies, die de toekomstplannen bekend maakte, waarbij het streven naar een eigen onderkomen benadrukt werd.

Hierna keerde eenieder thuiswaarts en werd het een avond om nog lang van na te genieten. (H.H.)

Napoleon en de zoogdieren in Twente

Een impressie van twee bijzondere lezingen

De Stichting Historische Kring Stad en Ambt Almelo organiseert bijeenkomsten met de bedoeling te horen en te informeren over ontwikkelingen en omstandigheden in onze regio. Na de bijzondere bijeenkomst op 15 januari werden nog twee bijeenkomsten georganiseerd en wel op 16 februari en 16 maart.

Op 16 februari sprak de heer H. Woolderink uit Wierden over 'Veranderingen in de Twentse samenleving rond 1800'. Napoleon speelde toen een belangrijke rol: de burgerlijke stand werd ingesteld en we kregen allemaal een vaste familienaam. Ook veranderde er veel in de rechtspraak en het bestuur. Het was een belangrijke tijd in de ontwikkeling van ons gewest. Instelling van betere besturen van de Marken leidde tot verdeling van de gemeenschappelijke gronden. Op zo'n avond wordt duidelijk hoe belangrijk kennis van de historie is. Zonder verleden hebben we geen toekomst.

Tijdens de bijeenkomst op 16 maart sprak de heer Struijk over de zoogdieren in Twente. Uitgaande van mooie beelden van ons landschap en het symbool van onze welvaart, de koe, werd verteld over andere bekende zoogdieren uit onze streek. De heer Struijk fotografeerde ze en vertelde over hun biotoop: de omstandigheden waaronder ze kunnen leven.

In het januarinumnummer stond al een samenvatting van deze lezingen. Helaas was er (nog) niet die geweldige belangstelling die er op de nieuwjaarsbijeenkomst wel was.

Voor het millenium-seizoen zullen we ook weer een boeiend programma voorbereiden. U hoeft 'alleen maar' te komen. Dat vinden we overigens wel heel belangrijk. *Jaap van Selm*

Kuierdroad 3880

Toon aan de Tuinstraat werd een begrip in Twente

Een man wiens naam voor altijd aan de Tuinstraat zal blijven verbonden is Toon Groothuis doordat zijn meubelzaak regionale bekendheid bezat onder de naam "Toon aan de

Hans Holtmann

De in 1899 in Reutum geboren Toon was vroeger in de Nieuwlandsweg als kleine aannemer begonnen en had daar tevens een winkel in voornamelijk tuinmeubelen. In 1947 vestigde hij zich in de Tuinstraat met een meubelzaak. In onvervalst dialect stond hij zijn klanten te woord waarbij de nodige Twentse humor nooit ontbrak. Grote bekendheid kreeg hij ook door zijn wekelijkse artikeltjes in de Twentsche Courant die de naam "Kuierdroad 3880" meekregen (destijds zijn telefoonnummer). In het Twents gaf Toon hierin op bewonderenswaardige wijze zijn visie op het dagelijks leven: het gezin, de kerk, de moderne samenleving en de jeugd.

Ook nu na zoveel jaren hebben zijn gedichten niets van hun oorspronkelijke inhoudelijke waarde verloren en zouden ook nu zo weer van toepassing kunnen zijn op zaken die op moment in de belangstelling staan.

T.T. niejs

Vaak was het zijn vrouw die hem er toe aanzette zijn overpeinzingen in dichtvorm aan het papier toe te vertrouwen. Ook de advertentie's voor zijn zaak, die onder de noemer

"T.T. niejs" in de plaatselijke bladen verschenen, uiteraard ook in het dialect, trokken grote aandacht. In 1991, een jaar na zijn dood, verschenen zijn gedichten in boekvorm onder de naam 'Prakkezaosies', uitgegeven door zijn kinderen die hiermee een eerbetoon wilden brengen aan hun vader. De Twentse Courant schreef hierover: "Hij wist zowel leuke als verdrietige levenservaringen te verwoorden in een stijl, die ook tientallen jaren nadat ze zijn opgeschreven niets aan originaliteit hebben verloren".

Zakelijk ging het hem die jaren zeer voorspoedig, al snel werden aangrenzende panden aangekocht en werd het vloerooppervlak van de winkel aanzienlijk uitgebreid. Later,

De winkel van Toon aan de Tuinstraat bestond uit een aantal aan elkaar geschakelde panden die in de loop der jaren verworven waren. Dit werkte niet erg efficiënt waardoor verplaatsing van de zaak naar een ander deel van de stad overwogen werd. Het pand met de beide boograampjes was vroeger in gebruik bij de 'Goede Tempeliers', een geheelonthouders vereniging.

Elk zien kruusken

*'n Ieder hef zo zien verdreet.
'n Ieder veult zien eigen leed.
Ieder herte en ieder huusken
Hef zien eigen smerte en kruusken.*

*'t Eene kruus dat ku'j zo zeen.
't Aandere dreag ie stil alleen.
Kruuskes kleen en kruuskes groot,
Mangs van hooft, mangs ook van lood.*

*He'j een kruus, mar blij 't biejeen
Daor zint er wal, dee dreagt er teen.
Mar ieder zal in eerns verklaoren:
't Kruus van mie, dat is nen zwaoren.*

*Mennigeen den zeg allich
Oew kruus dat is de muite nich.
En as dat kon - 't lik wa ra -
Dan gungen ze toesken (ruilen) met meka.*

*A'j al dee kruuze een veur een
Ees van heel kotbie konnen zeen,
Toesken deden ze dan nich meer.
Elk nom zien eigen kruusken weer.*

*Dan dreagt oew kruus zo as God 't wil
Ie hebt nich 't zwoarste, weat gaauw stil.
Wa, j ook mut kleaien en mut modden,
God weet sekuur wa'j keunt vertodden.*

*Denkt nich dat 't veur mien plette steet
Hoo as ter binnenin van geet.
Hoo vake, ook al is 't nich neudig,
Is 'n meanskenherte nich mismeudivg?*

*'n Kruus te hebben naor oe zin
Och dat hef nich volle in.
't Leeuwst har wie jao allemaol
Een leawen zonder kruus of kwaol.*

*'k Nem het kruus umdat het mot.
Mar 't breuk ons kotter ook bieje God.
Denkt now nich, het hef geen zin.
Wiej komt er met den hemmel in!*

*Pröttelt nich al dot 't ook zeer.
Denkt an 't kruus van 'n leeven Heer.
En a'j dat doot dan zu'j ees zeen
Gif 't kracht nao kruus an iedereen.*

toen ook een van zijn zoons in de zaak kwam, werd nog wel eens getracht zich elders in de stad te vestigen, maar dit bleek niet zo succesvol. Uiteindelijk werd de zaak gesloten, de straat ging te zeer achteruit door verwaarlozing en leegstand en doordat ze na de afsluiting van de overweg naar de Veldkampsweg moeilijker bereikbaar was geworden. De langdurige onzekerheid over de saneringsplannen van de gemeente voor dit stadsdeel die sinds de jaren zestig in voorbereiding waren, maakte dat velen in de Tuinstraat

afhaakten en uiteindelijk voor sluiting van hun zaak besloten.

Dat Toon Groothuis ook op andere terreinen werd gewaardeerd bleek op zijn 65ste verjaardag, toen hij van de Noordtwentse Klootschietbond een oorkonde kreeg aangeboden, waarin men hem bedankte voor zijn jarenlange inzet voor het behoud van deze oude Twentse sport.

Zijn laatste levensjaren bracht hij samen met zijn vrouw door in een verzorgingshuis waar hij op hoge leeftijd, de negentig reeds gepasseerd, overleed.

Een grote brand legde in het midden van de jaren tachtig het gehele winkelcomplex in de as. Er was definitief een eind gekomen aan een voor Almelo zeer bijzondere onderneming. Op de plaats waar vroeger de zaak stond zijn inmiddels nieuwe huizen verzezen, maar de naam "Toon aan de Tuinstraat" zal nog lang voor velen een begrip blijven.

Onrechtmatig schutten van vee (vervolg)

Onenigheid met Bornerbroek

Degenen die al jaren het blad van de vroegere Historische kring Almelo lezen, kunnen zich wellicht herinneren dat G.E. Spies (onze nieuwe voorzitter) in nummer 4 van de derde jaargang (juni 1995) een stukje heeft geschreven met de titel "Onrechtmatig schutten van vee".

Aan dat artikel wil ik nu graag een vervolg geven, omdat ik twee maanden geleden in het archief van Huize Almelo het proces-verbaal van verhoor van een van de hoofdrolspelers heb gevonden. Zijn naam was Jan Freericks Elhorst, de stiefzoon van de Grootte Elhorst.

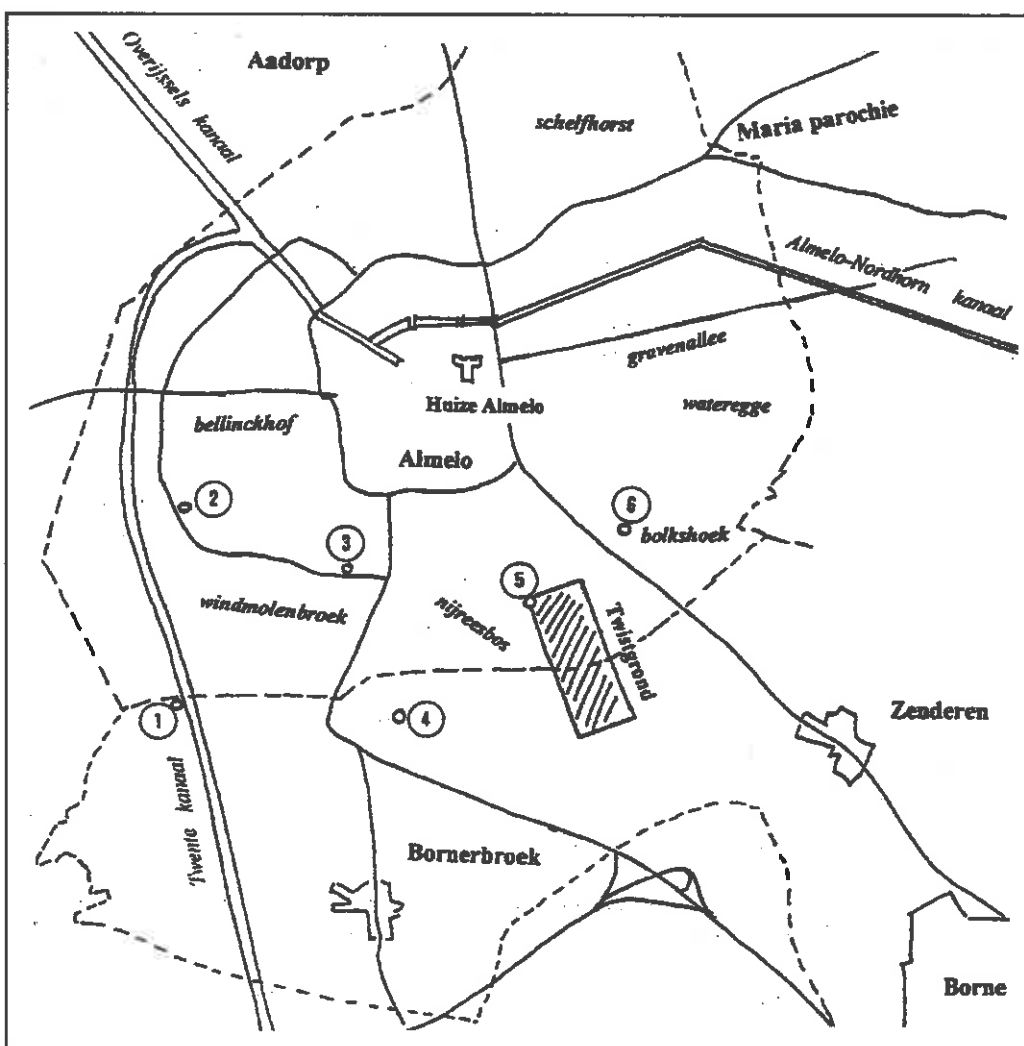
Voor alle overige lezers: het stukje van G.E. Spies ging over een strook grond gelegen tussen de marke Zenderen / Bornerbroek en de Heerlijkheid Almelo (zie het kaartje).

Legenda:

- 1 = Broekhuijs (Broekhuis)
- 2 = Stockwaer (Stokkelaar?)
- 3 = de Sumpel
- 4 = Wijrick (Wierik)
- 5 = Nijerees (Nijrees)
- 6 = Koldegraven

----- = Huidige gemeentegrens

T. Nijerees

Op het kaartje is deze strook gearceerd en aangegeven als 'Twistgrond'.

Sinds jaar en dag bestond er onenigheid tussen de heerlijkheid Almelo en de marke Zenderen / Bornerbroek over de grens tussen beide gebieden. De aanpalende boeren aan beide zijden van de twistgrond maakten aanspraak op het gebruik van deze gemene grond. De Almelosen hielden regelmatig schuttingen op de marke grond als er vee of paarden van de Zendersen op losliepen. Deze werden dan van de marke grond gehaald en vastgehouden. De eigenaren kregen deze beesten wel weer terug maar tegen betaling van een boete aan Huize Almelo.

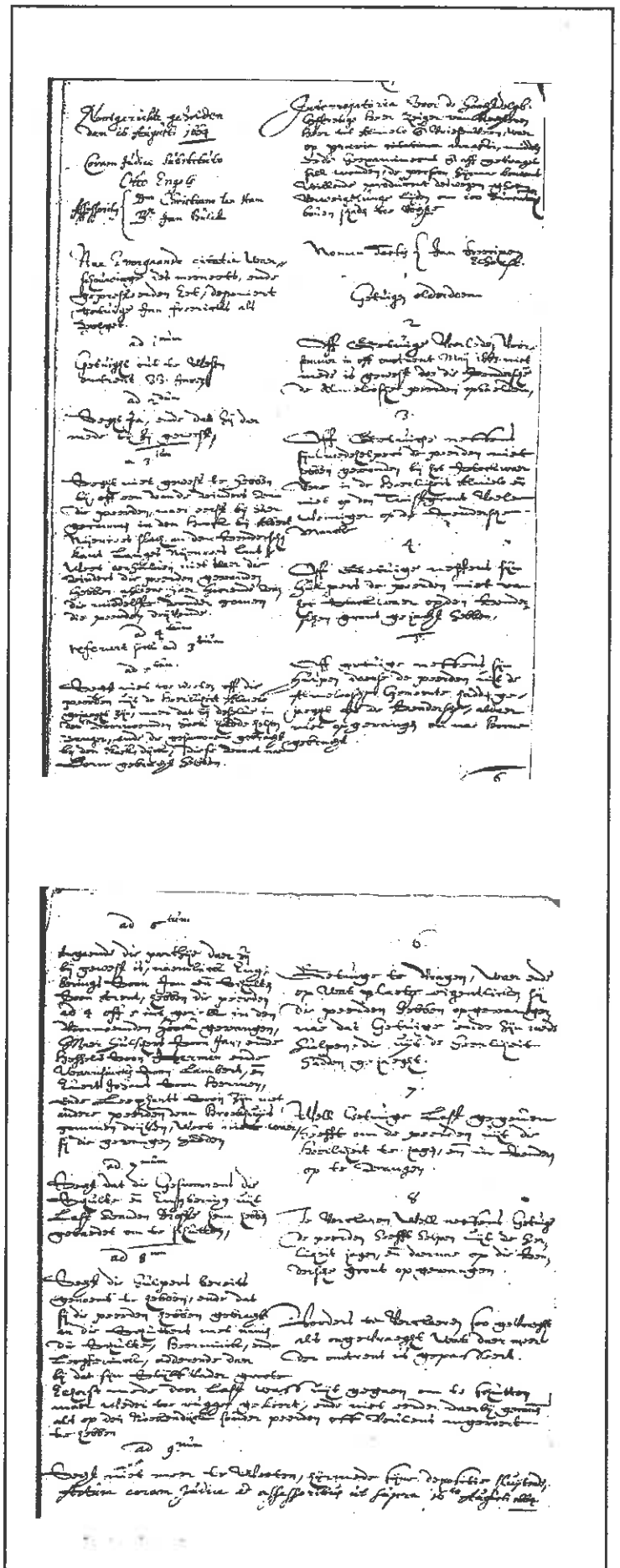
De schuttingen van vee door de Almelosen riepen zoals u zult begrijpen met een zekere regelmaat tegenmaatregelen van de Zendersen op. Zo ook in mei 1663, toen een groep boerenzonen uit Zenderen / Bornerbroek een strafexpeditie hadden uitgevoerd op Almelse grond. Niet door vee te schutten op de twistgrond, maar door paarden te stelen bij het Stockwaer (Stokkelaar), het Broeckhuys (Broekhuis) en de Sumpel. In het door G.E. Spies geschreven stuk hebben we kunnen lezen dat men vermoedde bij deze diefstal Jan Egbering, Arent Schulten, Jan Husseler, Herman Hessels, Lambert Wensinck, Geert Leeffering en Jan Freericks Elhorst betrokken waren.

Zoals gezegd is nu het hiernaast afgebeelde proces-verbaal van verhoor van Jan Freericks Elhorst, uit het archief van Huize Almelo opgediept en ik wilde de lezers van dit blad de inhoud ervan niet onthouden.

In de transcriptie zijn overeenkomstig het originele stuk de aan de verdachte gestelde vragen rechts en de antwoorden links opgenomen.

Over grensgeschillen in de Heerlijkheid Almelo bestaat in het huisarchief van Huize Almelo een grote hoeveelheid documentatie. Herman Hagens schreef hierover een uitgebreid artikel in het Jaarboek Twente 1992.

Om een eind te maken aan deze telkens terugkerende onenigheden werden de z.g. 'Laakpalen' in 1827 vervangen door 24 zandstenen grenspalen. Hiervan zijn er nog negen intact, terwijl er een (Mariaparochie) afgebroken is. De overgebleven exemplaren zijn inmiddels op de Rijksmonumentenlijst geplaatst. (Red.)

Copia

*Nootgerichte, gehouden
den 16 Augusti 1664*

*Coram Judice Substituto
Otto Engels*

*Assessoribus { Dno Cristiano ten Ham
{ Br. Jan Bulck*

Nae voorgaande citatie warschouwinge dat meeneets, ende gepresteerden Eet, deponiert getuige Jan Freericks als volgt.

ad 1 mum

Getuige out te wesen omtrent 33 jaren

ad 2 dum

Seght ja, ende dat hij daer mede bij zij gewest.

ad 3 ium

Seght niet gewest te hebben bij off een van de vinders van die peerden, maer eerst bij haer gecommen in den hooch bij Albert Nijenrees flack an den Senderschen kant langes Nijenrees lant. Weet derhalven niet waer die vinders die peerden gevonden hebben alleene haer hoorende van die middelste vonder comen die peerden drijvende.

ad 4 tum

refereert sich ad 3 tium.

ad 5 tum

Secht niet toe weeten, off die peerden uijt de heerlicheit Almelo gejaegt zijn, maer dat hij deselve in den voornoemden hooch hadde helpen vangen, ende die geswoorene gebracht bij den Koekendijck, die se voort nae Borne gebracht hebben.

Interrogatoria voor de Hoogh Edel Welgeboren Gestrenge heer Zeiger van Rechteren heer tot Almelo ende Vriesenveen, waer op pravia arresti, middels eede Geexamineert ende aff gevraget sall worden, de persoon hijrna benoemt willende producent deswegen gheen verweigerunge lijden om 100 Duccaten boven schade ter Rechte.

*Nomen Testis { Jan Freerixen
Elhorst*

1

Getuigen olderdoem

2

Off Getuige voorleden Voorzommer in off omtrent Maij 1663 niet mede is gewest doe die Senderschen die Almeloosche peerden ophaelden.

3

Off Getuige neffens sijn medehelpers de peerden niet hebben gevonden bij het Stockwaer vere in de heerlicheit Almelo ende niet op den Twistgront veeleweiniger op de Sendersche Marcke.

4

Off Getuige neffens sijn hulpers de peerden niet van het Stockwaer op den Senderschen gront gejacht hebben.

5

Off getuige neffens sijn hulpen doense de peerden uijt de Almeloosche Gemeente hadden gejaagt op de Sendersche, aldaer niet opgevangen en nae Borne gebracht.

ad 6 tum

*Angaende die parthije daer hij
bij gewest is, naemelick Eng-
berings soon Jan ende Schultens
soon Arent, hebben die peerden
ad 4 off 5 int getall in den
voornoemden hoock gevangen,
maer Hulschers soon Jan ende
Hessels soon Hermen ende
Warnsincks soon Lambert ende
Evert Johans soon Hermen,
ende Leepharts soon zijn met
andere peerden van Broekhuijs
commen drijven, weet niet waer
sij die gevangen hadden.*

ad 7 mum

*Secht dat die Geswoorens die
Schulte ende Engbering uijt
Last van den Droste hem hebben
gebaedet om te schutten.*

ad 8 um

*Secht die hulpers bereits
genoemt te hebben, ende dat
sij die peerden hebben gebracht
an die Schutters met namen
die Schulte, Beerninck, ende
Leefferinck, adderende daer
bij dat sijn stijffvader Grootte
Elhorst mede door last wass uijt
gegaen om te schutten maer weder
toe rugge gekeert, ende niet eerder
daarbij gecomen als op den
Koekendijck sonder peerden off
veulens angeroert te hebben.*

ad 9 num

*Secht niet meer te weeten, hijrmede sijne
depositie sluijtende,
Actum coram iudice et assessoribus ut
supra 16 te Augusti 1664*

6

*Getuige te vragen, waer ende
op wat plaetze eigentlicken sij
die peerden hebben opgevangen
nae dat Getuige ende sijn mede
hulpen, die uijt de Heerlicheit
hadden gejaeght.*

7

*Well Getuige last gegeven
hefft om de peerden uijt die
Heerlicheit te jagen ende in Senderen
op te vangen.*

8

*Te verclaren well neffens Getuige
de peerden hefft helpen uijt de Heer-
licheit jagen, ende daernaef op die Sen-
dersche gront opgevangen.*

Hier eindigt de transcriptie van het document.

Of de overige verdachten ook zijn verhoord en of het tot een veroordeling is gekomen is mij (nog) niet bekend.

De twistgrond zou nog decennia lang een bron van discussie blijven tussen de heerlijkheid Almelo en de marke Zenderen / Bornerbroek.

Pas in 1772 werd het geschil bijgelegd en werden de grenzen definitief vastgesteld.

Monumentje van industriële archeologie in desolate toestand

Er rest nog slechts een schaduw van het Linkerbruggetje dat in 1982 door Almelose burgers in oude glorie werd hersteld.

De aanduiding van "industriële archeologie" ontstond in de jaren vijftig van deze eeuw in Engeland voor inspanningen om objecten van bedrijf en industrie te behouden. Het ging in Engeland daarbij vooral om objecten uit de industriële revolutie (ca. 1760-1830), een tijd waarin een stroomversnelling optrad in de technologie. Men werd er zich opeens van bewust dat verschillende objecten geruisloos dreigden te verdwijnen.

Begin jaren zeventig sloeg deze behoudingsbeweging over naar het vasteland van Europa. De genuanceerde benadering van het probleem, met name het plaatsen in een bredere historische kontekst van de materiële resten van de geschiedenis van de werkende mens, is een stellingname die niet gebonden is aan een beperkte lokale situatie. Integendeel, zij is overal toepasbaar.

Hennie Gerritsen

Twente

In het blad 'de Mars' uit 1976 viel dan ook te lezen: "Over de Twentse Nijverheid zijn talloze publikaties

verschenen. Maar ook hier zien we alleen geschiedschrijving vanuit een sociaal economische visie. Aan de studie en het behoud van materiële

resten is men nog nauwelijks toegekomen. Gelukkig heeft men zich in Twente het hiaat gerealistiseerd. Begin 1975 is daarom vanuit diverse instellingen en oudheidkundige verenigingen gestart met een zo volledig mogelijke inventarisatie van materiële resten van bedrijf en techniek in de regio". De redactie van 'de Mars' plaatste bij haar artikel o.a. een foto van de Linkerbrug te Almelo.

Linkerbrug

Van dit alles wisten de bewoners van het Sluitersveld in Almelo niets toen ze op 6 september 1980 in een artikelenserie in de Twentsche Courant van Gerard Vloedbeid, 'Almelo uit een tekenstift' moesten lezen: "De brug bij Linker (zo genoemd naar de brugwachter Linker die daar woonde) moet verdwijnen omdat het Waterschap Regge en Dinkel een lateraal kanaal aan het graven is". Hij voegde er

Vrijwilligers bezig bij de restauratiebeurt van de brug in 1982.

Actievoeren voor het behoud van de brug en het karakter van het kanaal.

nog aan toe: "We zijn benieuwd of de nieuwe voetgangersverbinding weer zo'n pittoresk geval wordt, of de strakke maar toch bevallige boog van voorgespannen beton krijgt die alle bruggen over het lateraal kanaal van de ontwerpers meekregen".

Actie

Vier dagen later meldde de krant echter al: "Buurtwerker Gerritsen pleit voor handhaven Linkerbrug". De kop had moeten luiden: "Buurtwerker Gerritsen pleit voor handhaven Linkerbrug" omdat hij na het lezen van het krantebericht impulsief zijn pleidooi voor het behoud van de brug op briefpapier van de Trefhoek had geschreven.

In elk geval had de brief effect want binnen veertien dagen stond er in de

krant: "Jozefbuurt in actie voor het Linkerbruggetje" en "Een actiecomité uit de St. Josephstraat heeft gisteren spandoeken gehangen aan het Linkerbruggetje over het kanaal Almelo-Nordhorn". Hieruit werd duidelijk dat gewone mensen niets hoeven te weten van 'industriële archeologie' om haarscherp aan te voelen dat het bij het Linkerbruggetje om een uniek kunstwerkje ging.

Toen begon een twee jaar durende strijd voor het behoud en restauratie van de Tukkersbrug, zoals de brug officieel heette omdat deze na het graven van het kanaal de onderbreking in de Tukkersdijk (van het Sluitersveld naar de Gravenallee) moest overspannen.

Vermeldenswaard is nog dat de heer Roelofs van de Chr. MTS aanbood het juk en de trekstang van de brug, het ging hier namenlijk om een voetdraaibrug, door de leerlingen van zijn school in originele staat te

restaureren.

Dit had een uniek project voor de leerlingen van de MTS kunnen worden, maar de gemeente Almelo wilde niet te veel geld voor de brug besteden om geen precedent voor andere burgerinitiatieven te scheppen.

Via financiële acties, als het openstellen van een speciaal banknummer, de verkoop van tegeltjes met een afbeelding van de brug en pentekeningen van de Linkerbrug van Almelse kunstenaars, kon uiteindelijk zoveel geld ingezameld worden dat met de restauratie kon worden begonnen. Dit gebeurde door buurtbewoners en leden van het Nederlands Instituut voor Volksontwikkeling en Natuurvriendenwerk afd. Almelo. Zelfs de verdwenen gaslantaarn kwam weer op de boog, zij het nu voorzien van elektrisch licht.

Op 17 september 1982 kon de

Linkerbrug in oude luister worden opgeleverd, honderd jaar nadat deze als 'Tukkertsbrug' was gebouwd.

Ondertussen had het actiecomité zich ook aangemeld voor de wedstrijd van de Vereniging Koninklijke Heide Maatschappij 'Éen kern waar pit in zit'. Het betrof hier een wedstrijd voor bijzondere burgerinitiatieven in eigen woon- en leefomgeving.

In december 1982 kwam voor het actiecomité de vreugdevolle mededeling dat de Vereniging Koninklijke Heide Maatschappij de 'bruggenbouwers' het predikaat 'Éen kern waar pit in zit' had verleend,

met een fraaie oorkonde en een bedrag van duizend gulden. Van dit bedrag en wat er nog in kas resteerde kon de brug daarna nog tweemaal geschilderd worden.

Een afgetakeld monument

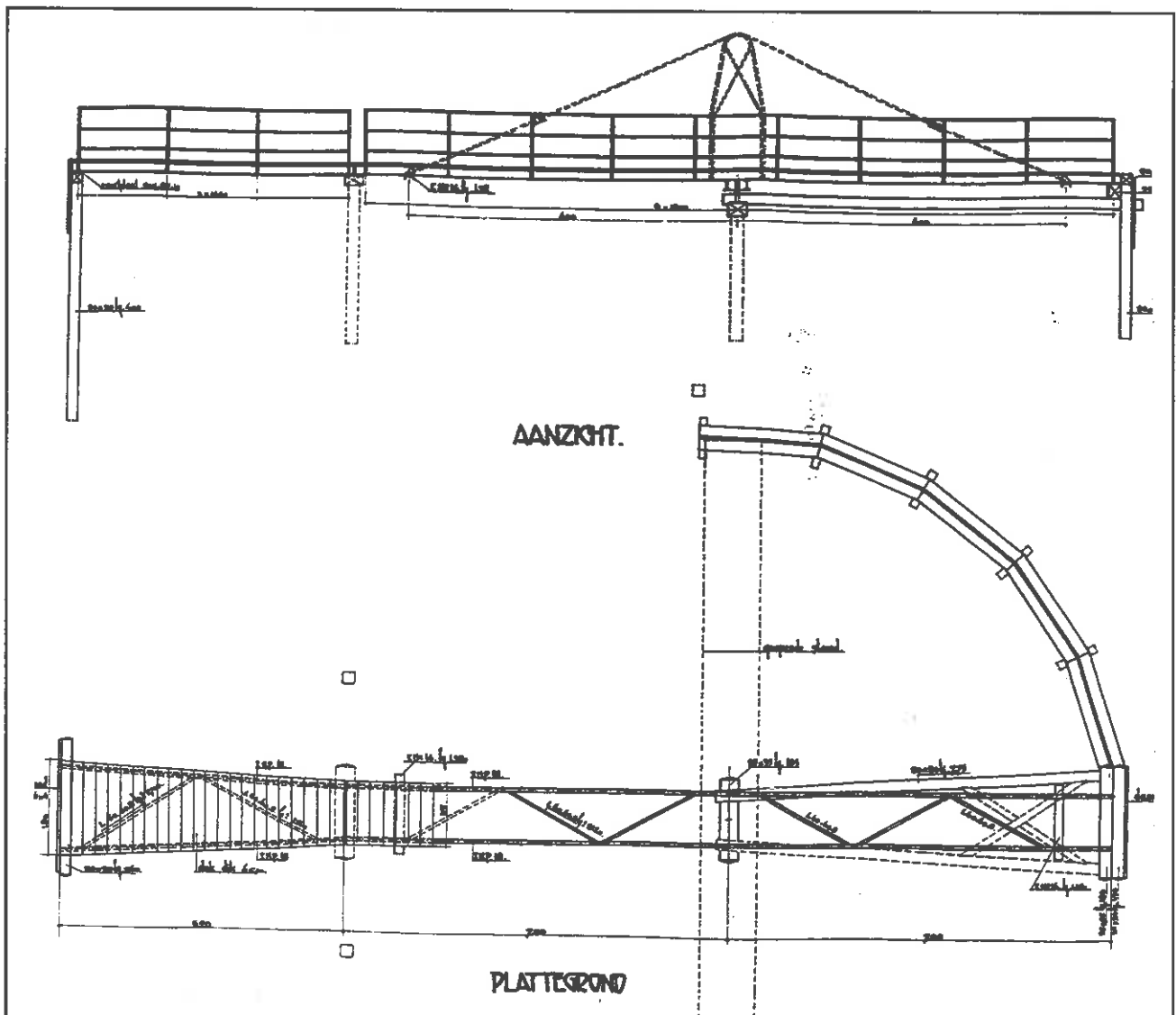
De jaren daaropvolgend moest de gemeente Almelo er telkens opnieuw op attent worden gemaakt dat de brug weer aan een onderhoudsbeurt toe was. Bij deze onderhoudswerkzaamheden, die telkens met grote moeite tot stand kwamen (we zaten midden in jaren van grote bezuinigingen) sneuvelden allereerst het juk en de trekstang. Deze onderdelen vormden juist het

kenmerk van de honderd jaar oude voeldraaibrug.

Later werd de vernieuwing van het loopvlak van de brug op een dermate moderne wijze uitgevoerd, dat er nagenoeg niets over bleef van de oorspronkelijke Tukkertsbrug. Dit alles is onbegrijpelijk als men weet dat de Linkerbrug (zoals deze door de bevolking werd genoemd) inmiddels op de Rijksmonumentenlijst was geplaatst.

Een monumentje van industriële archeologie of van bedrijf en techniek lijkt hiermede voorgoed verloren te zijn, als niet snel wordt ingegrepen.

Oorspronkelijke ontwerptekening van de brug

Genealogie Hammink

Van een van onze leden mevr. B. Hammink uit Hengelo ontving ik enige tijd geleden een zeer uitgebreide genealogie van de, of moet ik zeggen een, familie Hammink uit Almelo. Een volledige weergave van alle gegevens is echter onmogelijk in het kader van dit tijdschrift. Belangstellenden kunnen evenwel contact opnemen met de redactie of rechtstreeks met mevr. Hammink (Hunenburg 21 te Hengelo).

G..E. Spies

Wanneer je in Almelo vertelt dat je gegevens hebt ontvangen over de familie Hammink, krijg je vrijwel direct te horen, "welke Hammink". Waarmee het duidelijk wordt dat ook anno 1998 er nog vele Hamminks woonachtig zijn in onze stad. Deze genealogie Hammink is direct verbonden aan het historisch bekende erve Hammink. De boerderij stond daar waar tot voor

kort de in 1970 in gebruik genomen St.Pauluskerk te vinden was. G.J.Eshuis herleidde in zijn boek 'Van Boerenland tot stadsrand' de naam ooit als volgt: "'t Hammink, ook wel eens de Hammeke genoemd (waarschijnlijk afgeleid van het meervoud 'Ham-inken') duidt op een boerenbedrijf gevestigd of althans hoofdzakelijk georiënteerd op hamvormige stukken cultuurgrond."

De boerderij werd de laatste anderhalve eeuw bewoond door de familie Veerenhuis, doordat erfdochter Hendrina Hammink huwde met Jannes Veerenhuis. We beperken ons in deze gedeeltelijke genealogie tot aan dat moment.

Gedeeltelijke genealogie Hammink

(geen plaatsnaam vermeld is Ambt Almelo)

Generatie 1

- 1 Jan Janszoon Hammink, geboren in 1650, trouwde Swenneken Egbertsdochter
Kinderen: 2a Gerrits Janszoon op Hammink
2b Berend Janszoon Hammink

Generatie 2

- 2a Gerrits Janszoon op de Hammink trouwde op 11 november 1708 met Elisabeth Gerritsdochter Colthoff te Hondebrink
Kinderen: 3a Jan Gerritszoon van Hammink
3b Jannes Gerritszoon op Hammink
2b Berend Janszoon ter Hammink trouwde op 7 februari 1706 met Geertruyd Gerrijts
Kind: 3c Gerrit Jan ter Hammink

Generatie 3

- 3a Jan Gerritszoon van Hammink trouwde op 26-8-1731 met Geertruid Jansdochter van den Graven
Kinderen: 4a Lucas Hammink
Jannes Hammink
4b Gerrit Janszoon van Hammink
Abraham Hammink

- 3b Jannes Gerritszoon op Hammink geboren 1715 trouwde op 31 juli 1740 met Maria Egbertsdochter van Dalvoort geboren 1715 (Den Ham)
 Kinderen: Elisabeth Hammink geb. 17-1-1742, ov. 12-21807
 4c Jan Hammink
 Berendina Hammink geb. 22-1-1747
 Jenneken Hammink geb. 16-11-1749
 Janna Hammink geb. 5-11-1752, ov. 26-10-1835, huw. Abr. Janmaat
 4d Jannes Hammink
 Jenneken Hammink geb. 27-4-175, ov. 2-11-1793 Hardenberg huw. Hendrik Haakman
 4e Mannes Hammink
 Gerrit Hammink
 4f Egbert Hammink
- 3c Gerrit Jan ter Hammink trouwde 28-4-1734 met Janna Volkerink
 Kinderen: Berendina Hammink geb. 26-12-1734
 4g Bernardus Hammink
 Gerrit Jan Hammink geb. 8-2-1739
 Geertruid Hammink geb. 5-3-1741, ov. 1802, huw. Jan Tusveld
 4h Jan Hendrik Hammink

Generatie 4

- 4a Lucas Hammink geb.22-6-1739, ov.1773 trouwde 30-7-1766 Zwenne van 't Maathuys
 Kinderen: Jan Hammink geb. 11-12-1766
- 4b Gerrit Janszoon van Hammink trouwde Janna Jansdochter van de Velner
 Kinderen: Jan Hammink geb. 27-7-1757
- 4c Jan Hammink geb. 10-7-1744, ov. 1797 trouwde op 27-11-1774 Janna Janmaat geb. 26-1-1752 ov. 16-3-1810.
 Kinderen: Jannes Hammink geb. 25-12-1775
- Hendrina Hammink geb. 1-2-1778, ov. 12-6-1825 huw.Jannes Veerenhuis
 Janna Hammink geb. 15-5-1780
 Jannes Hammink geb. 26-7-1782
 Maria Hammink
 Jannes Hammink geb. 25-5-1788, ov. 8-2-1812
 Janna Hammink geb. 1-7-1791
 Janna Hammink geb. 29-8-1796
- 4d Jannes Hammink geb.17-1-1755, ov. 2-10-1820 trouwde op 23-12-1786 Fenne Bakhuis geb. 23-12-1763
 Kinderen: Jannes Hammink
 Gerrit Jan Hammink geb. 1790, ov. 23-9-1811
 Gerritdina Hammink geb.18-7-1792, ov. 19-1-1851 huw. Abram Bakhuis geb. 29-3-1782
 Aaltje Hammink geb. 26-1-1794
 Aale Hammink geb. 1796, ov.30-7-1832
 Maria Hammink geb. 12-4-1797 ov. 17-6-1866 Rijssen, huw. Jan Koenderink geb. 7-3-1784 Rijssen, ov. 17-6-1866 Rijssen
 Jan Hammink geb.18-3-1799
- 4e Mannes Hammink geb.26-3-1760, ov.2-7-1826, trouwde 13-7-1787 Jenne Ligtenberg geb. 1760 te Wierden, ov. 2-7-1820 Wierden
 Kinderen; Jannes Hammink geb. 30-8-1788, ov.8-3-1812
 Jan Hammink
 Hendrina Hammink geb.16-12-1790 ov.28-1-1839 Zwolle huw. Jan Willem

Eikenaar geb. 24-2-1792 Wijhe, ov.30-11-1862
 Berendina Hammink geb. 23-5-1792
 Maria Hammink geb. 26-1-1794, ov. 2-3-1860 huw. Gerrit Jan Grobben
 geb. 25-1-1781, begr. 17-1-1833
 Gerrit Hammink geb. 23-9-1795
 Berendina Hammink geb. 5-12-1797, ov. 8-11-1855
 Janna Hammink geb. 11-10-1799, ov. 27-3-1855 huw. Abraham van de
 Keuken geb. 24-8-1783, ov. 17-12-1852
 Gerrit Jan Hammink geb. 10-9-1801
 Berendina Hammink geb. 10-9-1801 ov. 8-11-1855 huw. Jannes Jager
 geb. 19-2-1792, ov. 30-1-1854
 Hermannus Hammink geb. 31-1-1804
 Gerrit Jan geb. 7-11-1806

4f Egbert hammink geb. 15-6-1763, ov.11-4-1838 trouwde 14-9-1794 te Ommen met Janna Schutte
 geb. 19-4-1761 Ommen, ov. 8-7-1825

Kinderen:
 Hermannus hammink geb. 2-2-1794 Ommen
 Bartus Hammink geb. 21-6-1795
 Maria Hammink geb. 16-11-1797 Ommen
 Jannes Hammink geb. 27-7-1800 Ommen, ov. 27-11-1824
 Jan Hammink geb. 18-10-1804, ov. 9-10-1810
 Gerrit Jan Hammink geb. 7-11-1806

4g Bernardus Hammink geb. 12-12-1736 ov. 1784, trouwde 8-6-1766 Johanna Lochem

Kinderen:
 Gerrit Jan ter Hammink geb. 3-5-1767
 Berend ter Hammink geb. 28-8-1768
 Gerrit Jan ter Hammink geb. 16-10-1770
 Berend ter Hammink geb. 27-4-1774

4h Jan Hendrik ter Hammink geb, 1743, ov.31-10-1814 trouwde 31-3-1773 Aleida Smit
 geb. 1740, ov. 5-1-1816

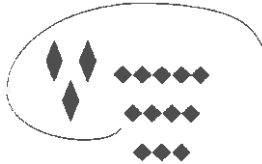
Kinderen:
 Gerritdina ter Hammink geb. 8-12-1773
 Aaltje ter Hammink geb. 11-1-1775
 Wilhelmina ter Hammink geb. 31-1-1776 ov. 23-10-1851 huw. Hendrik
 Jan Kuiper geb.8-8-1790, ov, 20-5-1867
 Gerritdina ter Hammink geb. 8-7-1778
 Gerrit Jan Hammink geb. 7-11-1781

Erfopvolgers Erve Hammink

- 1. Jan Janszoon Hammink**
 geh. met Swenneken Egbertsdochter
- 2. Gerrit Janszoon op de Hammin**
 geh. met Elisabeth Gerritsdochter Colthoff
- 3. Jan Gerritszoon op de Hammink**
 geh. met Maria Egbertsdochter van Dalvoort
- 4. Jan Hammink**
 geh. met Janna Janmaat
- 5. Hendrina Hammink**
 Jannes Veerenhuis

Agenda

Stichting Historische Kring Stad en Ambt Almelo

Voorjaarsexcursie

Reserveer alvast de datum voor de voorjaarsexcursie!

Op vrijdag 21 mei a.s. gaan we naar Drente, het land van heide, hunebed en natuur. Het is de bedoeling het molenmuseum in Zuidlaren, de bijzondere kerk in Aduard (Groningen) en de Drentse glasblazer in Dalen te bezoeken..

Deelname minimaal 25 personen. Kosten fl. 50,- incl. lunch. Opgave bij het secretariaat, H.J.Kleisen, Bornsestraat 176, 7601 GL Almelo. Tel.. 0546-814797

Twentse Cultuurhistorische Vereniging

De T.C.V. is een vereniging van geïnteresseerden in Twente, haar volk, cultuur en geschiedenis. Zij bevordert deze interesse o.a. door het organiseren van lezingen in het winterseizoen en excursies in de rest van het jaar. De lezingen worden gehouden om 20.00 uur in Hof 88, aan de Elisabethhof 2 in Almelo. (Toegang via de theateringang)

Vrijdag 16 april. Trekarbeid uit Mettingen; Tüötten en Hannekemaayers". Spreker: De heer D. Schlüter uit Enschede.

Vrijdag 7 mei. Excursie naar de strek waar de Tüötten en Hannekemaayers vandaan komen, o.a. naar Mettingen.

Donderdag 16 juni. Avondwandeling in de stad Delden.

Windkorenmolen De Hoop

De molen aan de Nieuwstraat is zaterdag te bezichtigen van 09.00 - 12.00 uur en voor groepen op afspraak. Inlichtingen: Dhr. H.J. Rutgers
Tel.: 817019.

Een tweede 'stadsroman' over het Schalderoi

Leidy Wohlgenuth-Roze heeft opnieuw een kloek boek geschreven over de stadswijk van haar hart: het Schalderoi en omgeving. Het eerste exemplaar werd aan dr.Witsenburg aangeboden. Ook de 'allegaagse' historie van naburige straten als de Bakenstraat, Oude Markt, Hagengracht, Doelenstraat, Bodenstraat en Grotestraat wordt aan de vergetelheid ontrukkt. Vele gesprekken met oud-inwoners, stadgenoten, familieherinneringen etc. zorgen voor een lezenswaardige potpourri aan gegevens, vaak nog onbekend. Ook archiefonderzoek vond plaats. Op deze wijze wordt er veel toegevoegd aan de kennis die we uit onderzoek van Herman Hagens, Gerard Vloedveld en Hans Holtmann al hadden over dit stadsgebied. Wat de één niet weet, weet de ander! Het vele dat verdween wordt ons pijnlijk bewust bij het bladeren in dit zeer rijk geïllustreerde boek. (172 pagina's) Van huis tot huis voert Leidy ons door het hart van Almelo en legt op deze manier zoveel mogelijk vast.

Lang stonden in de Hagengracht nog Jugendstilpanden, ooit was daar de oude Joodse synagoge, en de verdwenen fabriek van Palthe. Buiten en binnen is het winkeltje van Borrink gefotografeerd, persoonlijke herinneringen aan de laatste pandjes van het Schalderoi zijn opgetekend. We hopen maar dat ook de Gemeente Almelo meewerkt aan restauratie en aan een nieuwe functie: bijvoorbeeld rijwielstalling of een winkeltje.

Op de achterflap staat te lezen: "Veel mensen sie ooit in hartje Almelo woonden hebben de stadsvernieuwing met pijn in het hart aangezien en denken met weemoed terug aan hun gezellige buurtje". In onze geest voelen we nog een keer de locale sfeer en gemoedelijkheid van een Almeloise volksbuurt, in woord en beeld. Aanbevolen.

Dr Everhard Jans

Het boek is verkrijgbaar bij de plaatselijke boekhandel voor f 39.75, of bij de schrijfster thuis, Noorderstraat 46, 7607 VR Almelo. Tel. (0546-815704)

Het enige jaren geleden gestolen beeld van Arie met het kastje dat stond naast het voormalig kantoor van de Twentsche Courant aan de Grotestraat. Foto: H. Gerritsen.